

ACTIEPLAN KLIMAAT

Onderliggende nota wordt opgebouwd in lijn met het VEKP, waarbij per sector die bijdraagt aan de klimaatuitstoot de belangrijkste maatregelen worden weergegeven (gebouwen, mobiliteit, industrie, landbouw, afval). Voor gebouwen en mobiliteit wordt het onderscheid gemaakt tussen de eigen voorbeeldrol van de Vlaamse overheid en de algemene maatregelen voor “andere partijen”.

Maar aangezien er in het reguliere regeringsbeleid ook al heel wat maatregelen genomen zijn in het kader van de strijd tegen de klimaatverandering, vatten we die eerst op hoofdlijnen samen.

DEEL 1: REEDS UITGEVOERD BINNEN HET HUIDIG BELEID

1.1 Gebouwen

1.1.1 Vlaamse overheid

Huisvesting Vlaamse overheid

- Condiestaatmetingen en energiescans zijn uitgevoerd voor de grootste gebouwen en grootste energieverbruikers; op basis hiervan is een planmatige aanpak uitgerold om de klimaatdoelstellingen te realiseren.
- Een rollend fonds werd gecreëerd voor de financiering van “slimme” energetische maatregelen; de opbrengst van de energiebesparing komt ook terug in het rollend fonds.
- In totaal is er voor 78 miljoen euro in energiebesparende maatregelen geïnvesteerd in gebouwen. Hierdoor is in 4 jaar tijd een daling gerealiseerd met respectievelijk 22% en 12% aan gas- en elektriciteitsverbruik in grote gebouwen (die instaan voor 80% van de energiefactuur van de portefeuille). De nieuwe grote gebouwen verbruiken gemiddeld 60% minder energie ten opzichte van de gebouwen die verlaten worden.

Sociale huisvesting

- Deze legislatuur is al meer dan 3,5 miljard euro geïnvesteerd in nieuwbouw en renovatie van sociale woningen. In meer dan 28.000 woningen zijn energetische renovaties doorgevoerd. Op dit moment is al 75% van de sociale woningen ERP-conform (ten opzichte van 66,5% in 2014).
- Voor de private huurmarkt is er deze regeerperiode bovenop de verplichte dakisolatienorm ook een verplichting inzake dubbele beglazing opgenomen. Deze wordt geleidelijk ingevoerd en vanaf 2023 kan het ontbreken van dubbele beglazing leiden tot een ongeschiktverklaring van de woning.

Welzijn, Onderwijs, Cultuur

- Deze legislatuur werden recordinvesteringen gedaan voor bouw en renovatie binnen de onderwijs- en zorgsector, wat daar zorgt voor grote energiebesparingen. Zo werd in totaal al minstens 2,48 miljard euro geïnvesteerd aan scholenbouw en meer dan 2 miljard euro geïnvesteerd in de renovatie en vernieuwbouw van welzijns- en zorgvoorzieningen.
- In nauwe samenwerking met de sectororganisaties werden klimaatengagementen uitgewerkt met verbeterprogramma's (energiescans, maatregelen die uitgevoerd worden met eigen middelen, subsidieprogramma's voor maatregelen met langere terugverdientijd).

- Binnen de zorgsector zijn 6.768 energiebesparende maatregelen geïdentificeerd, voor een CO2-potentieel van 61.000 ton per jaar. Momenteel is voor 5 miljoen euro aan subsidie toegekend voor 500 maatregelen, goed voor een jaarlijkse energiebesparing van 3421 ton CO2.
- Binnen de onderwijssector werd voor de periode 2016-2019 52 miljoen euro vastgelegd voor energiebesparende infrastructurele maatregelen, waarvan in totaal 20 miljoen euro voor energiebesparende investeringen in hogescholen en universiteiten, goed voor minstens 15.000 ton CO2 besparing per jaar. De rest ging naar het leerplichtonderwijs, inclusief het Deeltijds Kunstonderwijs. Er was ook een grootschalige actie rond betere afregeling van verwarmingsinstallaties (in 1308 scholen).
- Met het 'Zonneplan voor schoolgebouwen' kunnen scholen sinds 2017 bij het Vlaams Energiebedrijf of de netbeheerder een lening aangaan voor zonnepanelen. Dat werd midden 2018 verbreed naar andere vormen van hernieuwbare energie (zonneboilers, warmtepompen, WKK). Hiervoor werd 10 miljoen budget toegewezen om bijna renteloze leningen (1 % rente) toe te kennen.
- Binnen cultuur en jeugd werd in 2017 en 2018 voor 12,3 miljoen euro aan energiemaatregelen geïnvesteerd.
- Het Vlaams Energiebedrijf ondersteunt overheden met grote investeringen; zo werden onder meer voor OPZC en UA EPC-projecten (Energie Prestatie Contracten) en voor de Plantentuin in Meise een WKK uitgerold die een besparing opleveren van 1600 ton CO2, 3900 MWh elektrisch en 3160 MWh gas per jaar. De beide EPC's leveren besparingen op tussen de 20 en 30% op het verbruik van elektriciteit en gas.

1.1.2 Andere doelgroepen

- **Verhoging van E-peileisen** voor residentiële en invoering van ambitieuze E-peileisen voor niet-residentiële gebouwen.
- **REG-premies** voor isolatie, zonneboilers, warmtepompen, totaalrenovatiebonus, ... (ongeveer 100 miljoen euro per jaar via de netbeheerders)
- **Woningkwaliteit:** de energetische prestatie wordt meegenomen binnen woningkwaliteit. Vanaf 2015 is de **dakisolatiernorm** ingevoerd, vanaf 2020 kan het niet hebben van dakisolatie leiden tot een ongeschiktverklaring van de woning; vanaf 2023 idem voor dubbele beglazing.
- Binnen **de renovatiepremie** zijn sinds 2014 45.000 renovatiepremies uitgekeerd met buitenschrijnwerk voor een totaalbudget van 105 miljoen euro.
- Voor schenkingsakten verleden na 1 juli 2015 kan teruggave van een deel van de schenkbelasting bekomen worden als het gebouw binnen de 5 jaar een energetische renovatie van minstens 10.000 euro ondergaat.
- Het verkooprecht bedraagt 6% in plaats van 7% voor een aankoop van de enige gezinswoning die ingrijpend energetisch gerenoveerd wordt.
- Een vermindering of vrijstelling van de onroerende voorheffing bij nieuwbouw en ingrijpende energetische renovatie (IER).

Energie

- Er werd deze legislatuur via verschillende oproepen en instrumenten voor meer dan 56,5 miljoen euro uitgegeven aan ondersteuning van groene warmte, restwarmte en biomethaan.
- Er wordt 4,2 miljoen euro per jaar voorzien voor oproepen voor projecten met kleine windmolens. De eerste call was succesvol.

- Sinds 2015 kan de Vlaamse energielening aangewend worden voor investeringen in isolatie, hoogrendementsglas, zonnepanelen, warmtepompen enzovoort. Het aantal toegekende energieleningen piekte in 2018.

1.2 Transport en Mobiliteit

1.2.1 Vlaamse overheid

Op twee jaar tijd is het wagenpark met 9% verkleind ten opzichte van 2015 en de ecoscore met 6% gestegen.

1.2.2 Andere doelgroepen

- De Lijn heeft al sterk ingezet op vergroening van het openbaar vervoer; deze legislatuur werden al 860 bussen besteld, waarvan 519 hybride of elektrisch, 110 trams en 14 trambussen. Sinds 2012 is de uitstoot van CO2 per gereden kilometer al met 8,6% gedaald en deze daling versnelt nog sterk de komende jaren.
- De investeringen in fietsinfrastructuur werden gevoelig verhoogd tot meer dan 100 miljoen euro in 2017 en 138 miljoen euro in 2018. Mede daardoor werden in deze legislatuur al meer dan 800 km aan fietspaden aangelegd en heraangelegd; specifieke aandacht gaat naar 23 fietssnelwegprojecten.
- De binnenvaart wordt gestimuleerd met gerichte investeringen, bijvoorbeeld voor de verhoging van de bruggen over het Albertkanaal.
- Via de oprichting van een multimodaal platform wordt de shift naar duurzaam goederentransport gefaciliteerd.
- De verkeersbelastingen werden verder vergoend.
- De kilometerheffing voor vrachtwagens is ingevoerd en een studie is gestart voor de kilometerheffing voor lichte voertuigen.
- De zero-emissiebonus werd in 2016 ingevoerd. Particulieren, vzw's en aanbieders van voertuigdelen komen in aanmerking voor een premie bij de aanschaf van een nieuwe zero-emissiewagen, brom- of motorfiets.
- Vlaanderen investeert 100 miljoen euro in de uitbouw van het spoor.

1.3 Landbouw

- Het ILVO voert onderzoek uit naar de optimalisering van voederrantsoenen en voederefficiëntie bij runderen.
- De operationele steunmaatregel voor bedrijfsinvesteringen is gericht op de reductie van niet-energetische emissies, energetische emissies evenals energiebesparing en gebruik van hernieuwbare energie.
- We hebben de instandhoudingsplicht voor blijvende graslanden (op Vlaams niveau) en ecologisch kwetsbare blijvende graslanden (op perceelsniveau).
- De ketenroadmap 2020 ter reductie van voedselverliezen wordt uitgevoerd.

1.4 Industrie

In 2014 keurde de regering de nieuwe EBO (Energiebeleidsovereenkomst) voor de Vlaamse energie-intensieve industrie goed. Begin 2018 waren 346 bedrijven toegetreden tot de EBO. De cumulatieve gerealiseerde primaire energiebesparing door het uitvoeren van energiebesparende maatregelen bedraagt in 2017 15,97 PJ.

Door de verwezenlijkte energiebesparingen bedragen de vermeden CO₂-emissies ca. 854.000 ton in 2017 (dit komt overeen met ongeveer 6,5 miljard niet gereden autokilometers).

1.5 Afval

Door preventie en recyclage van afval moet minder afval getransporteerd en verbrand worden. Bovendien zorgt het gebruik van gerecycleerde grondstoffen voor een sterke CO₂-reductie.

Deze legislatuur hebben we verder ingezet op een verhoging van het ambitieniveau:

- In het plan huishoudelijk afval en gelijkaardig bedrijfsafval werden de doelstellingen voor restafval aangescherpt met -15%.
- We hebben het verpakkingsplan goedgekeurd, met ambitieuze doelstellingen inzake selectieve inzameling en recyclage van verpakkingsafval (onder andere 90% inzameling en recyclage van alle drankverpakkingen en 65% van alle plastic verpakkingen tegen 2023) met een duidelijk traject voor de bestrijding van zwerfvuil (inclusief nulmeting en duidelijke doelstellingen) en een voorbeeldfunctie voor de overheid.

1.6 “ondersteunende/transversale maatregelen”

- Binnen de Vlaamse overheid is ingezet op grootschalige samenaankoop van energie; dat heeft al grote kostenbesparingen opgeleverd; deze middelen kunnen ingezet worden voor investering in energiebesparende maatregelen.
- Op Europees niveau heeft Vlaanderen gepleit voor ambitieuze CO₂ doelstellingen in volgende dossiers:
  - o In het voorjaar 2018 is er een akkoord bereikt over het pakket circulaire economie dat ambitieuze doelstellingen bevat voor de recyclage en het storten van afval.
  - o In het najaar van 2018 is er een akkoord bereikt over aangescherpte doelstellingen voor passagierswagens en lichte vracht.
  - o Op 19 februari van dit jaar is er een akkoord bereikt in de trilog om bindende doelstellingen voor de zware vracht vast te leggen. Een reductie van 30% CO₂ uitstoot van nieuwe modellen moet behaald worden in 2030.
  - o België ijvert samen met Nederland op de Europese raden ECOFIN en ENVI voor het correct beprijzen van het luchtvaarttransport.
- Er werd voor 12 miljoen euro aan subsidies verleend voor lokale klimaatprojecten.
- Er werd in totaal bijna 2 miljoen euro besteed aan educatieve en sensibiliserende maatregelen inzake klimaatbewustzijn in het onderwijs (o.a. STEM-oproep in het teken van klimaat, onderzoekopdracht klimaateducatie, innovatieve projecten rond ESCO en OEPC, ...)
- Innovatie:
  - o Het **Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (FWO)** reikte de afgelopen legislatuur al meer dan 130 onderzoeksbeurzen uit voor bijna 20 miljoen euro. Daarnaast werden er voor ruim 40 miljoen euro onderzoeksprojecten met betrekking tot klimaat en energie ondersteund. De **voorbije 10 jaar werd overigens voor 185 miljoen euro geïnvesteerd** in onderzoek naar klimaat- en energie gefinancierd aan de vijf Vlaamse universiteiten.
  - o De voorbije legislatuur investeerden we **meer dan 50 miljoen euro in groene innovatieprojecten**.
  - o Al onze **speerpuntclusters** ontwikkelen activiteiten die bijdragen aan het bestrijden van de klimaatverandering, Catalisti zet in op de transitie van de sector van chemie en kunststoffen, Flux50 zet in op de energietransitie enzovoort. **De clusters hebben jaarlijks een geormerkt budget van 50 miljoen euro voor innovatieprojecten**.

- Onze **Strategische Onderzoekscentra** ontwikkelen nieuwe technologieën die bijdragen aan het bestrijden van de klimaatverandering.
  - Imec werkt bijvoorbeeld aan performantere zonnepanelen, sterkere batterijen en technologie voor slim energienetbeheer.
  - Het Vlaams Instituut voor de Biotechnologie zet onder meer in op gewassen die minder bemesting nodig hebben.
  - Flanders Make bouwt een programma uit rond de creatie van elektrische en hybride aandrijfsystemen.
  - VITO zet volop in op thema's als hergebruik van grondstoffen, biogebaseerde economie, landgebruik en -via EnergyVille- energie.

Besteding middelen Klimaatfonds

In de periode 2016-2019 werd bovenop de aanzienlijke reguliere middelen ook nog eens vanuit het Klimaatfonds in totaal 438,6 miljoen euro geïnvesteerd in diverse domeinen. Deze middelen zijn afkomstig van bedrijven die onder het ETS vallen en emissierechten moeten aankopen in functie van de hoeveelheid CO₂ die ze uitstoten.

Investeringspakket klimaat 2016-2019 (keuro)

Sociale woningen - energetische renovatie	112.000
Energierenovatie onderwijspatrimonium	74.700
Energierenovatie VO (HFB+VEB)	64.200
Vergroening bussen	36.900
Internationale Klimaatfinanciering	29.000
Energierenovatie welzijnssector	23.000
Klimaatprojecten lokale besturen & verenigingen	24.500
Groendaken + ontharding + lokale vergroening	15.000
Noodkoopfonds - renovatie noodkoopwoningen	12.500
Energierenovatie cultuursector	13.000
Warmtenet Oostende	11.100
Broeikasgasemissiereductie landbouw	8.000
Energierenovatie De Rand	4.500
Warmtepompboilers	4.000
Vergroening wagenpark & laadinfrastructuur VO	3.200
DAB ICT	2.500
Energierenovatie MRCC-gebouw	500
	438.600

DEEL 2: REEDS UITGEVOERD VAN HET VEKP 2021-2030

Ook al loopt het VEKP over de periode 2021-2030 en moet de Europese Commissie het NEKP 2021-2030 nog goedkeuren, toch heeft deze regering al een aantal beslissingen genomen om maatregelen sneller in voege te laten treden.

2.1 Gebouwen

2.1.1 Vlaamse overheid

Huisvesting Vlaamse overheid

Als Vlaamse regering willen we het goede voorbeeld geven met eigen ambitieuze engagementen (te realiseren tegen 2030):

- 40% reductie van CO₂-uitstoot van onze gebouwen ten opzichte van 2015 (dit is ambitieuzer dan de Belgische non-ETS doelstelling in 2030, namelijk -35% ten opzichte van 2005)
- 27% minder verbruik van primaire energie

De onder deel 1 beschreven maatregelen passen in dit kader; het ambitieniveau voor nieuwe gebouwen wordt stelselmatig verhoogd en gaat, vanuit de voorbeeldrol, stelselmatig verder dan de geldende normering (zie onder andere Kantoor 2023).

Sociale huisvesting

- Deze legislatuur wordt meer dan 3,5 miljard euro geïnvesteerd in renovatie en nieuwbouw van sociale woningen. In meer dan 28.000 woningen zijn energetische renovaties doorgevoerd. Op dit moment is al 75% van de sociale woningen ERP-conform (in 2014 bedroeg dit 66,5%).
- Voor de private huurmarkt is er deze regeerperiode bij het BVR Woningkwaliteit van 15 juli 2016 bovenop de verplichte dakisolatienorm ook een verplichting inzake dubbele beglazing opgenomen. Dit wordt geleidelijk ingevoerd en vanaf 2023 kan het ontbreken van dubbele beglazing leiden tot een ongeschiktverklaring van de woning.

2.1.2 Andere doelgroepen

Volgende maatregelen zijn al in uitvoering of doorgevoerd:

- Sinds 01.01.2019 is de nieuwe warmteboilerpremie van kracht om de omslag van elektrische warmwaterboiler naar warmtepompboiler te versnellen.
- De slooppremie van 7500 euro voor sloop en heropbouw van een oude woning voor dossiers van 1.10.2018 tot en met 31.10.2019.
- Het noodkoopfonds (een rollend fonds) werd eind vorig jaar al principieel goedgekeurd, maar moet nog aangepast worden in functie van het advies van de Raad van State.
- De E-peil-eis voor ingrijpende energetische renovaties (IER) werd aangepast naar E70 in 2020 en E60 in 2025 ; de fiscale component werd als voorste van decreet in het parlement ingediend.
- De normen voor woningkwaliteit zijn uitgebreid met parameters voor energetische prestatie.

2.2 Transport en Mobiliteit

2.2.1 Vlaamse overheid

Bijkomende maatregelen werden recent genomen ten aanzien van het VEKP in een Nota aan de Vlaamse Regering in oktober '18 met volgende principes;

- Centralisering wagenparkbeheer, om zo entiteiten te ontzorgen en de klimaatdoelstellingen inzake het wagenpark versneld te behalen;
- Vanaf 2021 worden geen nieuwe dienstwagens meer aangekocht die enkel door fossiele brandstof worden aangedreven;

2.2.2 Andere doelgroepen

Vanaf 2019 worden nog enkel bussen met alternatieve aandrijving (elektrisch, hybride, waterstof) aangekocht. Dit zal toelaten de Vlaamse stadskernen tegen 2025 volledig elektrisch te bedienen.

2.3 Landbouw

De onder Deel 1 opgesomde maatregelen worden verder gezet.

2.4 Industrie/KMO

Er zijn 5 mini-EBO's goedgekeurd met 5 sectoren: Horeca Vlaanderen, Fevia, Agoria, Boerenbond en Comeos.

2.5 Afval

De onder Deel 1 beschreven maatregelen dragen bij aan de in het VEKP gestelde doelen. Bovendien:

- Is de verplichte inzameling van organisch-biologisch afval opgenomen in de lopende wijziging van Vlarema.
- Zijn voor 2 composteringsinstallaties subsidies toegekend voor de installatie van een voorvergister.
- Is de uitrol van de uitgebreide PMD-zak dit jaar gestart, zoals is opgenomen in de nieuwe erkenning van FostPlus (dd eind vorig jaar).

2.6 "ondersteunende/transversale maatregelen"

- Beleidsplan Ruimte Vlaanderen: de Strategische Visie, een eerste stap naar de uitrol, is op 20 juli 2018 door de Vlaamse Regering goedgekeurd.
- De klimaattransitie vormt een uitdaging voor verschillende sectoren; **voor diverse landen (ook voor Vlaanderen) is zelfs meer dan de helft van de broeikasgasemissies gerelateerd aan materiaalgebruik.** Circulaire economie is dan ook een prioritair beleidsthema voor deze regering. Onder de vlag van **Vlaanderen Circulair** hebben we de verschillende maatschappelijke actoren van overheid, bedrijfsleven, onderzoekswereld en middenveld verenigd om innovatieve projecten uit te werken en op te schalen. Het meest zichtbaar was ongetwijfeld **de Green Deal Circulair Aankopen**, waarbinnen een netwerk is gevormd van 150 organisaties die zich engageren om "circulair aankopen" samen vorm te geven. Recent werd ook de **Green Deal Circulair Bouwen** gelanceerd; momenteel hebben al 230 organisaties zich hiervoor geëngageerd.

DEEL 3: ZAL NOG VERSNELD UITGEVOERD WORDEN VAN HET VEKP

3.1 Gebouwen

3.1.1 Vlaamse overheid

Sociale huisvesting

- Actieplan sociale huisvesting opstellen:

De sociale huisvesting is een belangrijke deelsector. Gegeven de kwetsbaarheid en de lage financiële draagkracht van de doelgroep is het cruciaal dat de Vlaamse overheid in samenwerking met de sociale huisvestingsmaatschappijen bijkomende initiatieven neemt om de huisvesting klimaatneutraal te maken. Een actieplan zal worden uitgewerkt waarbij

- Nieuwe gebouwen vanaf 2021 BEN E30 zullen gebouwd worden
- Ingrijpende energetische renovaties zullen vanaf 2020 E60 verbouwd worden. Hiermee loopt de sociale huisvesting 5 jaar voor op de reguliere markt.
- Alle andere gebouwen zullen gerenoveerd worden tegen 2050 tot de doelstelling 2050 uit het renovatiepact, namelijk EPC 100. Dit getal moet nog wel gedifferentieerd worden volgens gebouwtypologie.

De sociale huisvestingsmaatschappijen zijn op de hoogte gebracht van de verstrenging en de ontwerprichtlijnen voor nieuwbouw en renovatie van de VMSW zullen bij de jaarlijkse herziening in 2019 worden aangepast. Verder zal in de schoot van VMSW een expertenteam worden geïnstalleerd dat de meer complexe renovatiedossiers kan begeleiden.

Welzijn, Onderwijs, Cultuur, Sociale economie

- Opstarten van ESCO-proefprojecten (onder andere energieprestatiecontracten in onderwijs)
- Cultuur: klimaatprioriteiten versneld uitvoeren .
- Onderwijs: 15,7 miljoen extra klimaatfondsmiddelen aan leerplichtonderwijs zijn recent toegekend aan respectievelijk AGION en GO! om versneld klimaatingrepen in schoolgebouwen te realiseren. 4 miljoen euro wordt ingezet voor energierenovatie en energie-efficiëntie in het hoger onderwijs.

3.1.2. Andere doelgroepen: lokale besturen

Via specifieke sectorale regelgeving wordt aan gemeenten, steden, intercommunales, OCMW's, provincies en autonome gemeentebedrijven opgelegd dat zij vanaf 2019 per jaar een primaire energiebesparing van 2,09% realiseren op het primair energieverbruik van hun gebouwen (inclusief technische infrastructuur, exclusief onroerend erfgoed). In maart gaan we in overleg met VVSG met het oog op het maken van afspraken.

3.2 Transport en Mobiliteit

3.2.1 Vlaamse overheid

Een versnelling van de transitie van het voertuigpark is nog mogelijk door, naast de financiering van de laadpaal zelf, ook de uitvoering van de elektrische werken die nodig zijn voor de installatie van de laadpalen op klimaatfondsmiddelen te financieren. Binnen het reeds toegekende budget kunnen op die manier, aan circa €6.750 (inclusief BTW), 180 laadpalen bijkomend voorzien worden op parkeergelegenheden van de Vlaamse overheid. Prioriteit wordt gegeven aan die terreinen die ook publiek toegankelijk zijn, om zoveel mogelijk drempelverlagend te werken en zowel Vlaamse overheidsentiteiten als burgers te ontdoen van zogeheten 'batterijstress' door publiek toegankelijke

laadpalen te voorzien. We denken daarbij in eerste instantie aan terreinen van VRT, VDAB, De Waterweg, AWV, ANB en Sport Vlaanderen.

3.2.2 Andere doelgroepen

- Uittekenen kernnet/aanvullend net openbaar vervoer.
- Concrete projecten: hinterlandontsluiting havens + grote bedrijventerreinen.
  - o “Lessons learned” uit innovatieve projecten
  - o Brede uitrol in samenwerking met multimodaal.vlaanderen VIL en andere spelers (bijvoorbeeld havenbesturen/bedrijven)
- (Bijkomende) beleidsmaatregelen:
  - o Ambitieuze modal shift opleggen aan elke vervoerregio
  - o Ambitieuze modal shift opleggen aan elk havengebied (koepelovereenkomst met havens)
  - o Openingsuren terminals en sluizen verruimen
  - o Walstroomvoorziening voor zeeschepen in havens

3.3 Landbouw

De green deal inzake het verminderen van de enterische emissies wordt dit voorjaar nog ondertekend door de Vlaams Minister van Landbouw en de betrokken spelers in de agrovoedingsketen.

3.4 Industrie

- Binnen de niet-ETS industrie bevinden zich twee zogenaamde puntbronnen, in het bijzonder fluor en lachgas. Het VKEP bevat ambitieuze reducties voor deze twee gassen. We zijn in dialoog met de betrokken bedrijven om te bekijken hoe de reducties zo snel mogelijk gerealiseerd kunnen worden. Dit leidt vanaf 2020 tot een daling met meer dan 30% van de totale uitstoot van deze bedrijven ten opzichte van de voorbije jaren; indien het onderzoekstraject naar bijkomende maatregelen positief is, zelfs met 60% vanaf halverwege het decennium. Voor F-gassen uit de chemie is het doel om zo snel mogelijk de uitstoot te beperken van de huidige 0.65 Mton CO₂-eq tot 0.15 Mton CO₂-eq.
- We werken momenteel de grote lijnen uit voor de volgende programmeerperiode van de Europese Structuur- en Investeringsfondsen (EFRO, Interreg, ESF...). Daarbij zullen we, naast innovatie, ook een accent leggen op klimaat.

3.5 Omgeving

Dit voorjaar wordt met alle betrokken sectoren overlegd om een versnelde uitvoering en bijkomende maatregelen in het kader van de reductie van F-gassen te bewerkstelligen waaronder een gevoelige verhoging van de recuperatiegraad van koelmiddelen in de afvalfase.

Samen met de distributiesector zal in het voorjaar een Green Deal worden besproken, zodat binnen deze sector tegen 2030 de inzet van klassieke koelmiddelen tot een minimum is herleid, en de F-gasuitstoot quasi nihil is.

3.6 Energie

- Lokale energieprojecten: elke Vlaamse gemeente kan van 11 maart tot en met 30 april 2019 lokale energieprojecten indienen bij het VEA. Wat de inhoud van de lokale energieprojecten betreft, hebben de lokale besturen veel keuzevrijheid, zolang het maar om een lokaal project gaat dat betrekking heeft op minstens 1 van de subthema's: energie-efficiëntie,

hernieuwbare energie en/of elektrische mobiliteit. Het door de Vlaamse overheid ter beschikking gestelde budget aan de lokale besturen bedraagt maximum 1 euro per inwoner.

- Expertisecentrum lokaal energiebeleid: De Vlaamse Overheid wil gedurende 3 jaar één organisatie of een cluster van organisaties aanstellen, die fungeert als energie-expertisecentrum voor alle steden en gemeenten. Het centrum zal advies en begeleiding aanbieden op maat van lokale besturen en hen ook de juiste tools aanbieden. De selectie gebeurt via een aanbesteding.

DEEL 4: BIJKOMENDE MIDDELEN KLIMAATFONDS

Om investeringen in broeikasgasemissiereducerende maatregelen via het Klimaatfonds te versnellen beslist de Vlaamse Regering nu reeds over de aanwending van 75 miljoen euro die vanaf mei 2019 in het Klimaatfonds binnenkomen (voorzichtige raming, op basis van actuele prijs emissierechten) en worden de verschillende vakministers gemachtigd om de betrokken agentschappen en organisaties hierover in te lichten, zodat die de nodige voorbereidende stappen kunnen zetten met het oog op een zo spoedig mogelijke realisatie van de investeringen op het terrein.

Bijkomende middelen klimaatfonds (keuro)	
Sociale woningen - energetische renovatie	20.000
Energierenovatie onderwijspatrimonium	15.000
Vergroening voertuigen De Lijn	3.000
Infrastructuur walstroom, combimobiliteit en laadinfrastructuur	10.000
Internationale klimaatfinanciering	1.700
Energierenovatie zorgsector	5.000
Noodkoopfonds - renovatie noodkoopwoningen	3.000
Sloop- en heropbouwpremie	4.000
Energierenovatie cultuur- en jeugdsector	2.300
Bosuitbreidingssubsidies	2.000
Ondersteuning circulaire economie	2.000
VILF versterken cofinanciering klimaatmaatregelen landbouw	1.500
Enerpedia 4.0 bedrijfsbegeleiding landbouwsector	550
Hefboomfinanciering voor CCS investeringsprojecten	5.000
	75.050

DEEL 5: BIJKOMENDE MAATREGELEN BOVENOP HET VEKP + OVERLEG MET ACTOREN

Al deze voorstellen gebeuren binnen de bestaande budgettaire kredieten.

5.1 Gebouwen

5.1.1 Vlaamse overheid

Huisvesting Vlaamse overheid

- Vastgoed: ontzorgen van andere entiteiten van de Vlaamse overheid (onder andere rechtspersonen) voor het bereiken van de klimaatdoelstellingen inzake energieverbruik en CO₂-uitstoot gebouwen door overname vastgoed door HFB, voor wie dit een kerntaak is en die al bewezen heeft deze resultaten te kunnen neerzetten (zie onder meer het ruimschoots overstijgen van de EER-doelstelling en de realisatie op 4 jaar tijd van een daling met 22% en 12% van gas- en elektriciteitsverbruik in grote gebouwen, en zelfs -60% in nieuwe grote gebouwen). Het voorstel focust zich in eerste instantie op kantoorgebouwen, en ligt in lijn met de overname van het wagenpark in oktober vorig jaar. Deze overname zal gebeuren in onderling overleg tussen de centrale dienstverlener en de decentrale actoren;
- Overheidsopdrachten: ontwikkeling en invoering van een CO₂-prestatieladder (al in uitvoering) om CO₂-reductie tijdens de bouwfase mee te nemen als beoordelingscriterium;
- **Overleg:** We bereiden een green deal voor met de bouwsector hoe deze gaat helpen de klimaatdoelstellingen te behalen. Dat kan gaan over materiaalkeuzes bij het bouwen, de uitstoot van CO₂ tijdens bouwwerken, CO₂-reductie bij betonproductie, realisatie van Beleidsplan Ruimte Vlaanderen, klimaatbestendig inrichten van projecten, klimaatneutraal bouwen als referentie naar voor schuiven op de private kantoormarkt, ...

Sociale huisvesting

- BVR Zonnepanelen: maakt het mogelijk voor de sociale verhuurder om de opbrengst van een investering in PV-panelen te delen met de huurders.
- **Overleg:** We gaan in overleg met de verhuurdersorganisaties CIB, Verenigde Eigenaars en Eigenaarsbond om een langetermijnperspectief richting 2050 uit te werken voor de huursector.

Welzijn

- We blijven op structurele basis in overleg met de koepels verder werken.
- Optrekken subsidieplafond voor grotere rechtspersonen. Dit plafond is nu beperkt door het de minimis plafond, wat de facto impliceert dat grote rechtspersonen rekening houdend met hun groot aantal gebouwen afgeremd worden in hun investeringen in energiebesparing
- Relighting in aanmerking laten komen voor VIPA-subsidies; voor zonnepanelen kan een methodiek gelijkaardig aan de sectoren onderwijs en cultuur via leningen ontwikkeld worden.

Welzijn, Onderwijs, Cultuur, Sport, Sociale economie

- Zonneleningen, energieleningen, ...: bundelen én uitbreiden van de leningen naar een "klimaatlening", waarbij
  - o Niet alleen hernieuwbare energie maar ook alle maatregelen inzake energie-efficiëntie, uitfasering van stookolie worden gestimuleerd

- het plafond waar nodig wordt opgetrokken
- Lening aan 0% i.p.v. 1% rente

Onderwijs

Overleg: De Taskforce Onderwijs en Klimaat met onderwijs- en klimaatexperts komt opnieuw samen op 1 april voor verder overleg met de vraag welke bijkomende maatregelen op korte termijn mogelijk zijn.

Cultuur/jeugd

Jeugd: Gericht investeren in energie-efficiënte maatregelen en toeleiding van de sector naar de energie-audits. Het voorstel is om gratis energie-audits aan de jeugdsector aan te bieden.

Sociale economie

Uitbreiden van de scope voor leningen in het kader van hernieuwbare energie naar een breder scala van energiebesparende maatregelen (isolatie, relighting, vernieuwing ventilatiesystemen,...) en energieopslag.

5.1.2 Andere doelgroepen

Energie

Tijdens het proces van de Stroomversnelling hebben we ook 5 stroomgroepen gevormd, deze hebben input gegeven op energie-efficiëntie, flexibiliteit, hernieuwbare energie, financiering en governance. Deze stroomgroepen zullen nu ook ingezet worden om bijkomende maatregelen voor te stellen en/of bestaande maatregelen te versterken. Timing: maart-april.

5.2 Transport en Mobiliteit

5.2.1 Vlaamse overheid

Media: in overleg met de sector een duurzame mobiliteitsmix introduceren en sensibiliseren.

5.2.2 Andere doelgroepen

Overleg organiseren op het niveau dat de concrete maatregelen moet realiseren:

- Vervoerregio's voor wat betreft fiets, openbaar vervoer, AMS in het kader van de opmaak van een regionaal mobiliteitsplan
- Havengemeenschap wat betreft hinterlandontsluiting
- o.l.v. multimodaal.vlaanderen andere bedrijvengemeenschappen in congestieregio's
- BAM en DWV als trekker in Antwerpen en Vlaamse Rand (met hun mobiliteitsconsulenten)

5.3 Landbouw

Klimaatambitie nieuwe GLB versterken, voorbereiden van de nationale/regionale beleidskeuzes die de Europese wetgever zal toelaten in het kader van het GLB 2021-2027

5.4 Industrie

- **Overleg** met de industriefederaties om aan te vangen met de uitvoering van de acties in het VEKP en onderzoek naar mogelijke bijkomende maatregelen.
- Actief onze onderzoekinstellingen en universiteiten aansporen om in de reguliere kanalen projectvoorstellen in te dienen waarmee wetenschappelijke en technologische vooruitgang kan worden geboekt in de strijd tegen de klimaatopwarming.

5.5 “ondersteunende/transversale maatregelen”

Bestuurszaken

Overheidsopdrachten: ontwikkeling en invoering van CO₂-prestatieladder (al in uitvoering) om CO₂-reductie tijdens bouwfase mee te nemen als beoordelingscriterium;

Fiscaliteit

Een verdere vergroening van de verkeersfiscaliteit wordt voorbereid.

DEEL 6: OPRICHTING VAN EEN OPVOLGPANEL

- **Taakstelling**

- Aan dit panel wordt gevraagd om in eerste instantie te monitoren en evalueren in welke mate de reeds besliste klimaatmaatregelen alsook de maatregelen opgenomen in het VEKP bijdragen tot het realiseren van de klimaatdoelstellingen die de Vlaamse Regering heeft onderschreven.
- Vervolgens is het doel om te onderzoeken welke concrete bijkomende maatregelen de volgende Vlaamse Regering zou kunnen nemen, bovenop alles wat reeds door deze Vlaamse Regering uitgevoerd, beslist en gepland is in het VEKP, om op die manier nog sneller vooruitgang te boeken in het kader van de strijd tegen de klimaatverandering.
- Het panel dient ook te onderzoeken wat de budgettaire impact van die bijkomende maatregelen is alsook de maatschappelijke impact op burgers en bedrijven.
- Het panel onderzoekt tevens de kostenefficiëntie van de voorgestelde maatregelen, d.w.z. de kostprijs ervan (voor overheid/burgers/bedrijven) in verhouding tot de broeikasgasemissiereductie die ermee gerealiseerd kan worden.
- Er wordt gevraagd aan dit panel om een advies uit te brengen ten behoeve van de (onderhandelaars van de) volgende Vlaamse Regering en dit bij voorkeur tegen 30 juni.
- De panelleden zullen een beroep kunnen doen op de betrokken Vlaamse administraties voor de inhoudelijke en praktische ondersteuning van hun werkzaamheden.